

Streszczenie pracy doktorskiej

**Efektywność ekonomiczna przedsiębiorstw przemysłowych
w zależności od fazy cyklu życia**

Funkcjonowanie przedsiębiorstwa w warunkach konkurencji rynkowej wiąże się z przemijaniem w czasie. Przebieg życia każdej jednostki gospodarczej można przedstawić przy wykorzystaniu koncepcji jej cyklu życia. Narastająca dynamika przemian we współczesnej gospodarce sprawia, że gospodarka w coraz większym stopniu nabiera cech nietrwałości, co wpływa na kształtowanie cykli życia przedsiębiorstw. Postępujące procesy globalizacji, rozwój rynków kapitałowych i ponadnarodowych przedsiębiorstw oraz związana z tym złożoność gospodarki, a tym samym rosnące ryzyko biznesu sprawiają, że nie tylko gospodarka, przedsiębiorstwa, ale również ryzyko oraz niepewność, podlegają globalizacji, co wywołuje efekt globalnego kształtowania cykli życia jednostek gospodarczych. Jednym z najważniejszych celów każdego przedsiębiorstwa jest zapewnienie rozwoju w długim okresie czasu oraz przetrwanie wśród narastającej globalnej konkurencji. Bardzo często jest to realizowane przez podnoszenie efektywności ekonomicznej, która jest wyznacznikiem wielu decyzji strategicznych. Aby podjąć właściwe decyzje, związane z podnoszeniem efektywności ekonomicznej w przedsiębiorstwie, niezbędne jest dostarczenie osobom zarządzającym pełnej i rzetelnej informacji, która uwzględnia dane historyczne, prognozowane, finansowe i niefinansowe, wewnętrzne i zewnętrzne.

W pracy określono poziom efektywności ekonomicznej w poszczególnych fazach cyklu życia przedsiębiorstw z sektorów przemysłu, notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie. Na podstawie wybranych cech diagnostycznych, zbudowano syntetyczną miarę efektywności ekonomicznej, wykorzystując dwa podejścia do budowy tej miary. W obu przypadkach zbiór wejściowych zmiennych diagnostycznych były taki sam. W pierwszym obliczono syntetyczną miarę efektywności ekonomicznej dla kompleksowego zbioru, utworzonego z przedsiębiorstw zaliczonych do pięciu faz cyklu ich życia (wariant globalny analizy), w drugim natomiast odrębnie dla każdego ze zbiorów przedsiębiorstw, zaliczanych do danej fazy cyklu życia (wariant lokalny analizy). W kolejnym etapie badań określono pozycję każdego z przedsiębiorstw ze względu na osiągnięty poziom efektywności ekonomicznej w każdej z faz cyklu życia. Dokonano również oszacowania parametrów modeli ekonometrycznych, które umożliwiły określenie uwarunkowań z zakresu otoczenia makroekonomicznego (czynniki zewnętrzne), jak i charakterystyk

mikroekonomicznych przedsiębiorstw (czynniki wewnętrzne), determinujących zmiany efektywności ekonomicznej w poszczególnych fazach cyklu życia przedsiębiorstw oraz wskazano siłę i kierunek wpływu tych czynników.

Badaniami objęto przedsiębiorstwa przemysłowe, z makrosektora przemysłu, według klasyfikacji GPW w Warszawie, które publikowały roczne sprawozdania finansowe (przy czym rok obrotowy pokrywał się z kalendarzowym) oraz były na giełdzie od daty pierwszego notowania (IPO) przez cały analizowany okres, tj. w latach 1999–2012.

Stwierdzono, że uwarunkowania, zarówno z zakresu otoczenia makroekonomicznego, jak i charakterystyk mikroekonomicznych przedsiębiorstw determinowały poziom efektywności ekonomicznej spółek przypisanych do fazy wstrząsu oraz upadku, zarówno w wariancie globalnym, jak i lokalnym analizy. Statystycznie istotne determinanty efektywności ekonomicznej, wyłącznie z zakresu czynników wewnętrznych, uzyskano w spółkach znajdujących się w fazie wprowadzenia oraz dojrzałości w wariancie lokalnym analizy, natomiast w wariancie globalnym w tych, będących w fazie wzrostu i dojrzałości. W modelach efektywności ekonomicznej zestaw determinant zdominowany był przez czynniki wewnętrzne, wśród których można było wyróżnić te, mające wiodące znaczenie (największa wartość bezwzględna unormowanego współczynnika parametru beta w modelach) w stymulowaniu tej efektywności. Wysokość miar oraz wielkości finansowych, inwestycyjnych i operacyjnych, charakteryzujących przedsiębiorstwa, to główne determinanty efektywności ekonomicznej w otrzymanych modelach. Konieczne jest zatem stałe monitorowanie przez zarządzających przedsiębiorstwami wielu zróżnicowanych grup czynników.

Faza cyklu życia przedsiębiorstwa statystycznie istotnie różnicowała poziom wielkości syntetycznej miary efektywności ekonomicznej. Statystycznie istotne różnice w wielkości tej zmiennej wystąpiły między przedsiębiorstwami w dwóch fazach ich cyklu życia, tj. dojrzałości i wstrząsu. Spółki będące w fazie dojrzałości charakteryzowały się istotnie statystycznie wyższą wartością syntetycznej miary efektywności ekonomicznej, od tych będących w fazie wstrząsu. Najwyższy poziom wartości syntetycznej miary efektywności ekonomicznej osiągnęły przedsiębiorstwa będące w fazie dojrzałości, natomiast najniższy te w fazie wstrząsu. Spółki przypisane do pozostałych faz cyklu życia charakteryzowały się zbliżoną wielkością syntetycznej miary efektywności ekonomicznej.

Uwarunkowania efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw były zróżnicowane, jednak zarówno globalnie, jak i lokalnie, w każdej fazie cyklu ich życia występowały powtarzające się stymulanty, kształtujące jej poziom. W globalnym wariancie analizy,

zarówno dla całej populacji badanych spółek, jak i po przypisaniu ich do fazy wprowadzania, wzrostu, dojrzałości oraz upadku, stymulantą efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw była wielkość wskaźnika płynności bieżącej. Ponadto stymulanta *rentowność aktywów* wystąpiła w modelach dla globalnego wariantu analizy, zarówno dla całej populacji przedsiębiorstw, jak i po zaklasyfikowaniu ich do fazy wzrostu, dojrzałości, wstrząsu oraz upadku, natomiast w modelach dla lokalnego wariantu w przypadku spółek przypisanych do fazy wprowadzania, wzrostu, dojrzałości oraz wstrząsu. Ze względu na przestrzenno-czasową analizę przedsiębiorstw, pozytywne oddziaływanie tych determinant na ich efektywność ekonomiczną ma zatem charakter długoterminowy, jak i krótkookresowy.

Przeciętnie ponad połowa zarządzających spółkami zadeklarowała, że w ich przedsiębiorstwach przy planowaniu działalności uwzględniana jest informacja o fazie cyklu życia przedsiębiorstwa. Informacja ta miała przede wszystkim kluczowe znaczenie przy działaniach związanych z planami rozwojowymi spółek, co dotyczyło przede wszystkim działalności inwestycyjnej (faza wprowadzenia) oraz pozyskiwania kapitałów (faza wzrostu). Za kluczowe determinanty zwiększające poziom efektywności ekonomicznej przedstawiciele przedsiębiorstw wskazali wiedzę i kwalifikacje pracowników, zasoby kapitałowe oraz stabilne warunki gospodarcze. Są to zasoby, które stanowią składniki potencjału konkurencyjnego przedsiębiorstw, do którego wzrostu kluczem jest m.in. efektywność ekonomiczna. Relacja ta może mieć charakter dwustronny, tj. zwiększanie efektywności ekonomicznej umożliwia przedsiębiorstwu w większym stopniu kształtowanie potencjału konkurencyjności, jednak żeby podnieść poziom tej efektywności, przedsiębiorstwo musi posiadać odpowiedni potencjał konkurencyjności, czyli zasoby.

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwa przemysłowe, efektywność ekonomiczna przedsiębiorstwa, faza cyklu życia przedsiębiorstwa, czynniki zewnętrzne i wewnętrzne efektywności ekonomicznej.